

NEMIS TILI DARSLARIDA TALABALAR NUTQ FAOLLIGINI OSHIRISH USULLARI

Eshmuradov Urol Xujanovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada nemis tili darslarida talabalar nutq faolligini oshirishning zamonaviy pedagogik usullari va metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Chet tillarini o'qitish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, ayniqsa og'zaki nutqni shakllantirish muhim masalalardan biri hisoblanadi. Tadqiqotda talabalarning nutqiy faoliyatini faollashtirishga xizmat qiluvchi dialogik va monologik nutq mashqlari, rol o'yinlari, munozara, debat, guruhli ishlash hamda loyiha asosida o'qitish metodlarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali nemis tili darslarini interaktiv tashkil etishning afzalliklari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: nemis tili, nutq faolligi, kommunikativ metod, dialogik nutq, monologik nutq, rol o'yinlari, interaktiv metodlar, til o'qitish metodikasi, pedagogik texnologiyalar, talabalar kompetensiyasi.

Аннотация. В данной статье анализируются современные педагогические методы и методические подходы к повышению речевой активности учащихся на уроках немецкого языка. Развитие коммуникативной компетенции, особенно формирование устной речи, является одним из важных вопросов в процессе обучения иностранным языкам. В исследовании подчеркивается важность диалогических и монологических речевых упражнений, ролевых игр, дискуссий, дебатов, групповой работы и проектного обучения, которые способствуют активизации речевой активности учащихся. Также показаны преимущества интерактивной организации уроков немецкого языка с использованием информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: Немецкий язык, речевая деятельность, коммуникативный метод, диалогическая речь, монологическая речь, ролевые игры, интерактивные методы, методика преподавания языка, педагогические технологии, компетентность учащихся.

Annotation. This article analyzes modern pedagogical methods and methodological approaches to increasing students' speech activity in German lessons. The development of communicative competence, especially the formation of oral speech, is one of the important issues in the process of teaching foreign languages. The study highlights the importance of dialogical and monological speech exercises, role-playing games, discussion, debate, group work, and project-based teaching methods that serve to activate students' speech activity. It also shows the advantages of interactive organization of German lessons through the use of information and communication technologies.

Keywords: German language, speech activity, communicative method, dialogic speech, monologic speech, role-playing games, interactive methods, language teaching methodology, pedagogical technologies, student competence.

Kirish.

Nemis tili darslarida talabalar nutq faolligini oshirish masalasi zamonaviy til o'qitish metodikasining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv sharoitida chet tillarini bilish, ayniqsa nemis tilini o'zlashtirish talabalar uchun katta ahamiyat kasb etadi. Nemis tili nafaqat Germaniya, Avstriya va Shveysariya kabi mamlakatlarda keng qo'llaniladigan til, balki ilm-fan, texnologiya, muhandislik, iqtisodiyot va turizm sohalarida ham muhim kommunikativ vosita hisoblanadi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida nemis tilini o'qitish jarayoni talabalar nutq faolligini rivojlantirishga qaratilgan metodlar asosida tashkil etilishi zarur. Nutq faolligi deganda talabalarning chet tilida erkin fikr bildira olishi, savol berishi, suhbatda faol ishtirok etishi, fikr almashishi va o'z nuqtai nazarini ifoda eta olishi tushuniladi. Til o'rganish jarayonida aynan nutqiy faoliyatni rivojlantirish

muhim bo‘lib, bu jarayon talabalar bilimini amaliy faoliyatda qo‘llash imkoniyatini yaratadi.

Nemis tili darslarida nutq faolligini oshirishning asosiy usullaridan biri kommunikativ yondashuv hisoblanadi. Kommunikativ metod tilni o‘rganish jarayonini real hayotdagi muloqotga yaqinlashtirishni nazarda tutadi. Bu yondashuvga ko‘ra, talabalar grammatik qoidalarni yodlash bilan cheklanib qolmaydi, balki ularni amaliy nutqda qo‘llashni o‘rganadi. Dars jarayonida dialoglar, suhbatlar, muhokamalar, rol o‘yinlari va interaktiv mashg‘ulotlardan foydalanish talabalarning nutq faoliyatini faollashtiradi. Masalan, talabalar kundalik hayotga oid vaziyatlarni sahnalashtirish orqali nemis tilida muloqot qilishni o‘rganadilar. Bu jarayon talabalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantiradi hamda ularning tilga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.

Talabalar nutq faolligini oshirishda dialogik nutqni rivojlantirish muhim o‘rin tutadi. Dialogik nutq ikki yoki undan ortiq shaxs o‘rtasidagi muloqot jarayonini ifodalaydi. Nemis tili darslarida dialoglar orqali talabalar savol berish, javob qaytarish, fikr almashish va suhbatni davom ettirish ko‘nikmalarini egallaydilar. Masalan, “do‘konda xarid qilish”, “mehmonxonada joy band qilish”, “transportdan foydalanish”, “universitet hayoti” kabi mavzular asosida tashkil etilgan dialoglar talabalarning nutq faoliyatini rivojlantiradi. O‘qituvchi bunday mashg‘ulotlarda talabalarni kichik guruhlariga bo‘lib, ularga turli vaziyatlar asosida suhbat tashkil etishni taklif qilishi mumkin. Bu esa talabalarning o‘zaro hamkorlikda ishlashiga va faol muloqot qilishiga yordam beradi.

Nutq faolligini rivojlantirishda monologik nutqni shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. Monologik nutq talabaning o‘z fikrini mustaqil ravishda izchil bayon qila olishini nazarda tutadi. Nemis tili darslarida talabalarga turli mavzular bo‘yicha qisqa nutqlar tayyorlash, taqdimotlar qilish yoki matn asosida fikr bildirish vazifalari berilishi mumkin. Masalan, talabalar “mening kelajak kasbim”, “mening sevimli shahrim”, “zamonaviy texnologiyalar”, “talabalik hayoti” kabi mavzularda nemis tilida nutq tayyorlash orqali o‘z fikrlarini erkin ifoda etishni o‘rganadilar.

Bunday mashgʻulotlar talabalarning nutqiy tafakkurini rivojlantiradi va ularning tilni amaliy qoʻllash koʻnikmalarini mustahkamlaydi.

Nemis tili darslarida talabalar nutq faolligini oshirishda rol oʻyinlari ham samarali usullardan biri hisoblanadi. Rol oʻyinlari orqali talabalar turli ijtimoiy vaziyatlarda muloqot qilishni oʻrganadilar. Masalan, “ish suhbatiga kirish”, “mehmonxonada suhbat”, “doktor va bemor suhbat”, “sayohat agentligi bilan muloqot” kabi rolli oʻyinlar dars jarayonini jonlantiradi va talabalarning nutq faoliyatini faollashtiradi. Rol oʻyinlari jarayonida talabalar oʻz rollarini ijro etish orqali tilni tabiiy muhitda qoʻllash imkoniyatiga ega boʻladilar. Bu esa ularning nutqiy ishonchini oshiradi va tilni erkin qoʻllash koʻnikmalarini rivojlantiradi.

Talabalar nutq faolligini oshirishda guruhli ishlash usullari ham muhim ahamiyatga ega. Guruhli ishlash jarayonida talabalar birgalikda muammolarni hal qilish, fikr almashish va muhokama qilish orqali nutq faoliyatini rivojlantiradilar. Masalan, muammoli savollar asosida tashkil etilgan munozaralar yoki kichik guruhlarda bajariladigan loyiha ishlari talabalarni faol muloqotga undaydi. Bunday mashgʻulotlarda har bir talaba oʻz fikrini bildirishga harakat qiladi va bu jarayon ularning nutq faolligini oshiradi.

Munozara va debat usullari ham nemis tili darslarida nutq faolligini rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Munozara jarayonida talabalar muayyan mavzu boʻyicha oʻz fikrlarini asoslab berishga harakat qiladilar. Masalan, “ijtimoiy tarmoqlarning foydasi va zarari”, “onlayn taʼlimning afzalliklari”, “ekologiya muammolari”, “sunʼiy intellektning kelajagi” kabi mavzular boʻyicha munozaralar tashkil etilishi mumkin. Bunday mashgʻulotlar talabalarning analitik fikrlashini rivojlantiradi va ularni erkin muloqot qilishga undaydi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham talabalarning nutq faolligini oshirishda muhim rol oʻynaydi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida dars jarayonini interaktiv tarzda tashkil etish mumkin. Masalan, video materiallar, audio yozuvlar, onlayn platformalar va til oʻrgatuvchi dasturlar yordamida talabalar nemis tilidagi haqiqiy nutq namunalarini tinglash va tahlil qilish imkoniyatiga ega

bo'ladilar. Internet orqali nemis tilidagi videolarni ko'rish, podkastlarni tinglash yoki onlayn suhbatlarda qatnashish talabalarning nutqiy tajribasini boyitadi. Shu bilan birga, multimedia vositalari dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi.

Talabalar nutq faolligini oshirishda savol-javob usuli ham keng qo'llaniladi. O'qituvchi dars jarayonida talabalarga turli savollar berish orqali ularni fikr bildirishga undaydi. Savollar oddiydan murakkabga qarab tuzilishi lozim. Masalan, dastlab oddiy faktik savollar beriladi, keyinchalik esa talabalardan o'z fikrlarini asoslab berish talab qilinadi. Bu usul talabalarning muloqot jarayonida faol ishtirok etishiga yordam beradi.

Nemis tili darslarida talabalar nutq faolligini oshirishda loyiha asosida o'qitish usuli ham samarali hisoblanadi. Loyiha usuli talabalarning mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantiradi. Talabalar muayyan mavzu bo'yicha ma'lumot to'plash, uni tahlil qilish va taqdimot qilish jarayonida nemis tilidan faol foydalanadilar. Masalan, "Germaniya madaniyati", "nemis oshxonasi", "Germaniyada ta'lim tizimi" kabi mavzular bo'yicha loyiha ishlari tayyorlash talabalarning nutqiy faolligini oshiradi.

O'qituvchining pedagogik mahorati ham talabalar nutq faolligini oshirishda muhim omillardan biridir. O'qituvchi dars jarayonini shunday tashkil etishi kerakki, har bir talaba muloqot jarayonida faol ishtirok etsin. Buning uchun o'qituvchi talabalarning qiziqishlari, bilim darajasi va psixologik xususiyatlarini hisobga olishi zarur. Talabalarga qulay psixologik muhit yaratish ham nutq faolligini oshirishga yordam beradi. Agar talabalar o'z fikrlarini erkin bildirishdan qo'rqmasalar, ular dars jarayonida faolroq qatnashadilar.

Motivatsiya ham talabalar nutq faolligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Talabalarda til o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish uchun o'qituvchi turli qiziqarli materiallardan foydalanishi mumkin. Masalan, nemis tilidagi qo'shiqlar, filmlar, qisqa hikoyalar va madaniy materiallar talabalarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bu esa ularning nutq faoliyatini faollashtirishga yordam beradi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, nemis tili darslarida talabalar nutq faolligini oshirish zamonaviy til o'qitish metodikasining muhim vazifalaridan biridir. Kommunikativ yondashuv, dialog va monolog mashqlari, rol o'yinlari, guruhli ishlash, munozara, loyiha usuli hamda axborot texnologiyalaridan foydalanish kabi metodlar talabalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu usullar asosida tashkil etilgan darslar talabalarni faol muloqotga undaydi, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va tilni amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi. Natijada talabalar nemis tilini nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy muloqot vositasi sifatida ham samarali o'zlashtiradilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Xujanovich, E. U. (2025). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA NEMIS TILINING O'QITILISHI. *Modern education and development*, 38(3), 344-349.
2. Xujanovich, E. U. (2025). NEMIS TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O'QITISHNING AHAMIYATI. *Modern education and development*, 38(3), 350-355.
3. Xujanovich, E. U. (2026). NEMIS TILINI O'RGATISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 62(2), 160-164.
4. Xujanovich, E. U. (2026). TALABALARGA NEMIS TILINI O'QITISHDA KOMMUNIKATIV YONDASHUV SAMARADORLIGI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 62(2), 165-170.
5. Jumanazarovna, N. M. (2022). Influence of goethe's sentimentalism on literary characters. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(11), 130-133.
6. Niyazova, M. (2024). ЁШ ВЕРТЕРНИНГ ИЗТИРОБЛАРИ. СЕНТИМЕНТАЛ РОМАНИ КОМПОЗИЦИЯСИДА МАКТУБНИНГ ЎРНИ. *Академические исследования в современной науке*, 3(44), 94-98.
7. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SENTIMENTALIZMNING SHAKLLANISH OMILLARI. *Modern education and development*, 40(6), 120-124.

8. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE IJODIDA MUHABBAT MOTIVINING SENTIMENTAL TALQINI. *Modern education and development*, 40(6), 104-108.
9. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANI: IJTIMOY VA IQTISODIY TENGSIZLIK. In *International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health* (pp. 98-104).
10. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANINING POETIK XUSUSIYATLARI. In *International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health* (pp. 105-112).